

Opgravingen in Valkenburg

Jeroen Loopik: “Bijna nergens zo'n compleet beeld van de Romeinse tijd”

Leendert van der Ent

Na een koortsachtig seizoen van opgravingen, ontdekkingen en een golf aan publiciteit, is de rust weergekeerd in De Weerdkampen in Valkenburg, naast de N206. Bij ADC Archeoprojecten in Amersfoort gaat het werk nu door. Senior archeoloog Jeroen Loopik vertelt over de vondsten, de verworven kennis en de ervaringen van de afgelopen hectische periode. En wat houdt de ondergrond van het vliegveld nog verborgen?

Jeroen Loopik: “Het globale beeld dat we nu hebben kan in de evaluatie- en rapportagefase nog veranderen.” (foto ADC Archeoprojecten)

“Het is op dit moment nog te vroeg voor harde uitspraken over duiding van wat we hebben gevonden”, maant Loopik tot voorzichtigheid. “We hebben nu een globaal beeld. Dat bouw je al doende op en kan nog veranderen in de fasen die komen.”

Het veldwerk is achter de rug, de evaluatie is begonnen. Dat betekent dat verschillende specialisten zich ieder op hun gebied buigen over betekenis en belang van de duizenden gevonden potscherven, botresten en asresten. Het wasproces is inmiddels op de helft. De bevindingen worden vervolgens met alle specificaties uitgevoerd. Zelf vult Loopik dat aan met een overzicht en duiding van de sporen.

Waarom twee?

De recente opgravingen in De Weerdkampen vertellen het vervolg van het verhaal van dezelfde nederzetting die in de

jaren tachtig in Het Marktveld – ook in Valkenburg – is opgegraven. Loopik: “Het lastige is dat een groot deel van die resultaten niet is gepubliceerd en de afzonderlijke sporen niet zijn

ondergebracht in het Nederlandse coördinatenstelsel.” Dat laatste is het archeologisch Geografisch Informatie Systeem. Er zijn destijds een fort, een grafveld en een nederzetting gevonden, maar de grootte van de nederzetting was nog niet duidelijk. “Het nawerk van die opgraving zou eigenlijk alsnog moeten gebeuren. Hoewel het eigenlijk één geheel vormt, zullen wij vanuit onze opdracht vooral rapporteren over onze eigen bevindingen over De Weerdkampen”, geeft Loopik aan.

Het beeld van de nederzetting is wel gecompleteerd. Er zijn vijf tot tien huizen aangetroffen. Wat opvalt is dat de opzet en inhoud duidelijk afwijken van de nederzetting die bij de opgravingen in De Woerd is aangetroffen. Loopik: “Dat waren 'ambachtshuizen', langwerpige huizen met aparte ruimten om een ambacht uit te oefenen, en een haven met aanlegsteigers om producten af te voeren. Bij de nederzetting in Het Marktveld / De Weerdkampen gaat het eerder om boerderijen. Dat roept interessante vragen op. Deze nederzettingen hebben deels gelijktijdig bestaan. Ze liggen vlakbij elkaar. Waarom dan niet één nederzetting bouwen?”

Bed

Tot nu toe kregen de 120 meter Romeinse weg die is blootgelegd en een stuk Romeins beton met decoratie vooral de aandacht. “Die Romeinse weg was wel verwacht, maar meestal vind je kleine stukjes. Dat we zo'n weg over die lengte vrij konden leggen, komt in de carrière van een archeoloog maar zelden voor.”

Loopik wil wel iets vertellen over nog een bijzondere vondst. “We hebben een deel van een Romeins bed gevonden, een hoekpaal met een ligger. Er is in Nederland maar één andere gevonden – en deze is mooier.” Buiten Nederland komen vondsten van houten en leren voorwerpen helemaal zelden voor, omdat de conserveringsomstandigheden in onze drassige bodem uitzonderlijk zijn. Naast de weg en objecten gaat het vooral om structuren die zijn gevonden, zoals die van boerderijen. Loopik: “Heel bijzonder is dat we ook een klein grafveld hebben gevonden. Het mysterie van het grote grafveld in Het Marktveld, met zijn slordige begravingen, is nog niet opgelost. Het feit dat we nu een tweede grafveld hebben gevonden, met dertien of veertien crematies en één inhumatie, maakt het nog raadselachtiger. Waarom ligt hier een apart grafveld? Waren dit militairen of ging het om een graf van één familie? We hopen op basis van onderzoek naar de lichamelijke resten meer te kunnen zeggen.”

Binnen het kleine grafveld is een vierkante structuur blootgelegd. Bij vierkant gaan de gedachten meteen uit naar een toren. Dat is het waarschijnlijk niet, want hier ontbraken de zware middenstaanders die daarbij gebruikelijk zijn. De crematieresten binnen en buiten de structuur wijzen erop dat het misschien gaat om een dodenhuisje. Die zijn relatief zeldzaam. “Maar wellicht was het gewoon een schuur van latere datum”, relativeert Loopik.

Door de nederzetting liep een systeem van bevaarbare 'grachten' van twee, tweeënhalve meter breed. “Die waterlopen lagen tjokvol vondstmateriaal: gebruiksgoederen, aardewerk, servies, gereedschap, leren schoenen, houten voorwerpen. Er is weinig metaal gevonden – en wat we vonden, kwam veelal naar boven als een klomp corrosie”, aldus Loopik.

Wordt vervolgd

Nog altijd is na de opgravingen in Het Marktveld en De Weerdkampen niet de hele nederzetting blootgelegd. Dat zal in een derde fase moeten gebeuren. “We weten in elk geval dat de nederzetting nog groter is”, zegt Loopik, “de bebouwing en het grachtensysteem lopen nog door richting het vliegveld. Hoe ver? Geen idee, we zijn heel benieuwd.” Proefsleuven op het vliegveld

hebben al een mogelijk militair complex met spitsgrachten en een deel van een poortgebouw aan het licht gebracht. “Dat kan bij het kleine fort op Het Marktveld hebben behoord”, speculeert Loopik.

Wat Valkenburg volgens Loopik uniek maakt, is het feit dat er niet één opgraving is, maar dat de Romeinse periode van het hele gebied hier uiteindelijk zal kunnen worden gereconstrueerd. “Het castellum, twee nederzettingen met specifieke activiteiten, een klein fort, grachten, grafvelden. Bijna nergens anders krijg je zo'n compleet beeld van de Romeinse periode. En als je de regio iets groter maakt, met De Zanderij, Rijnsburg en Oegstgeest, kun je het beeld uitbreiden naar de vroege Middeleeuwen.”

De Rijn verschoof in die eeuwen iets naar het noorden. “Daardoor zijn op die plek Romeinse zaken weggespoeld”, aldus Loopik. “Maar we weten dat mensen zich in de vroege Middeleeuwen juist ook op de nieuw ontstane noordoever hebben gevestigd. Er is al met al een uitzonderlijk compleet beeld in ruimte en tijd ontstaan. En dat beeld zullen we met een nieuwe opgraving nog graag verder completeren.”

Leendert van der Ent

Publiciteitsgolf

De publiciteit over de vondsten in De Weerdkampen was overweldigend, tot een BBC-rapportage aan toe. Eerlijk zeggen: zijn de vondsten nu zo bijzonder of heeft ADC zo'n goede marketingcampagne gevoerd? Loopik: “Om schatgravers zoveel mogelijk weg te houden, hebben we lang stilgehouden op welk materiaal we zaten. Daardoor wisten we al wat meer dan normaal toen we eenmaal naar buiten traden. Maar we werden zelf ook verrast door de grote (inter)nationale aandacht. Die aandacht kwam grotendeels voort uit de aard van het materiaal. Dat danken we deels aan de uitzonderlijke conserveringsomstandigheden van onze Nederlandse bodem.”

Archeologie en RijnlandRoute

De archeologische vondsten op De Weerdkampen zijn uitgevoerd in opdracht van de provincie Zuid-Holland. Op deze locatie worden werkzaamheden uitgevoerd aan de N206 Ir. G. Tjalmaweg, onderdeel van de RijnlandRoute. De provincie laat ruim voordat de werkzaamheden beginnen archeologisch onderzoek uitvoeren. Waar nodig stelt de provincie daarbij de archeologische vondsten veilig, conserveert en behoudt zij deze. Zo beschermt de provincie haar archeologisch erfgoed en maakt zij het beleefbaar voor een groter publiek. De belangrijkste vondsten op De Weerdkampen worden in 2019 in het informatiecentrum van de RijnlandRoute tentoongesteld. Meer informatie is te vinden op www.rijnlandroute.nl